

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Βιομηχανική Οργάνωση II: Θεωρίες Κρατικής Παρέμβασης & Ανταγωνισμού

Ενότητα 2: Αγορές και κριτήρια κρατικής
παρέμβασης. Δημόσιες επιχειρήσεις

Νικόλαος Γ. Χαριτάκης
Σχολή Οικονομικών & Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Δημόσια και Ιδιωτική Επιχείρηση

Περιεχόμενα

- Ιστορική Αναδρομή
- Ανάλυση και σύγκριση στην σύγχρονη εποχή
- Τιμολόγηση και μορφές ιδιοκτησίας
- Συγκριτική αποτελεσματικότητα της Δημόσιας επιχείρησης
- Θεωρία ιδιωτικοποιήσεων

Ιστορική αναδρομή

- Αρχαία Ελλάδα και ορυχεία
- Ρώμη και νερό, παίγνια και πολεμικός εξοπλισμός
- Κίνα και σίδηρος και αλάτι
- Σήμερα
 - Ηλεκτρισμός
 - Συγκοινωνίες
 - Τηλεπικοινωνίες
 - Βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις

Βασικοί λόγοι

- Καθαρά Πολιτικοί I : Αποστροφή Κέρδους
- Καθαρά Πολιτικοί II:
 - Πόλεμος
 - Συνεργασία με κατοχικές δυνάμεις
 - Κρίση

Θετική Ανάλυση : Μεθοδολογία Παρέμβασης

- Ιδιοκτησία και έλεγχος του κεφαλαίου και των μετοχών
- Ιδιοκτησία και έλεγχος του δικαιώματος διαχείρισης
- Ιδιοκτησία και έλεγχος δικαιωμάτων με μετοχές ειδικών προνομίων

Επιχειρήματα Υπέρ της Δημόσιας Ιδιοκτησίας I

- Στόχος η αναδιανεμητική στρατηγική
- Φυσικά μονοπώλια και κεφαλαιακή επάρκεια
- Αποτροπή μονοπωλιακής διαχείρισης
- Διαεπιχειρησιακή συνεργασία
- Αποτροπή πιθανής μυωπικής αντιμετώπισης ιδιωτικών επιλογών
- Μείωση κόστους παρακολούθησης και παρέμβασης (ανιδιοτελείς δημόσιοι λειτουργοί)
- Μικροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα σε διαταραχές

Επιχειρήματα Υπέρ της Δημόσιας επιχείρησης II

- Ιδιοσυγκρατικές σχέσεις και τοπικά μονοπώλια
- Το δημόσιο ως μεγάλος πελάτης
- Έλλειψη εμπειρίας στην διατύπωση αποτελεσματικών συμβολαίων με το δημόσιο στην θέση του επισπεύδοντος
- Αβεβαιότητα στην ζήτηση (π.χ. Βασικά αγαθά και αιχμές)
- Αδυναμία εμπειρικής αξιολόγησης

Επιχειρήματα κατά της Δημόσιας επιχείρησης

- Μόνο μέσω αγορών επιτυγχάνεται αποτελεσματική κατανομή δικαιωμάτων ιδιοκτησίας (Coase, Alchiant and Demsetz)
- Ιεραρχίες και αναποτελεσματικότητα στην οργάνωση της παραγωγής (Niskanen)
- Δημόσια ιδιοκτησία και διαχείριση (Baron and Myerson)
- Μεγάλο κόστος και εξωτερικότητες από την παρέμβαση αποφάσεις (Milgrom and Roberts)
- Μικρότερο κόστος στην παρέμβαση για αποτροπή των αποκλίσεων από τους ποιοτικούς στόχους (Boysko)

Η Δημόσια επιχείρηση σήμερα

- Διαφορετικοί κανόνες ιδιοκτησίας και οργάνωσης
 - Κλαδικές
 - Περιφερειακές
 - Συνεργατικές
- Αλλαγή στην έννοια της επιχείρησης στην οικονομική επιστήμη
 - Ιδιοκτησία σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης
 - Σε επίπεδο περιφερειακής και τοπικής
 - Διαχείριση δικαιωμάτων κεντρικά και παραχώρηση κάποιων ιδιωτικά
 - Ρύθμιση δικαιωμάτων από ανεξάρτητες αρχές και παραχώρηση διαχείρισης
- Ανάλογα με τον κίνδυνο

Συμπέρασμα:

Μήπως είναι άσκοπο να προσπαθούμε να διαφοροποιήσουμε την επιλογή στην ιδιοκτησία και στην διαχείριση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού;

Σύγχρονη άποψη

- Επιχείρηση ως ιεραρχία
 - Στροφή του ενδιαφέροντος στα κίνητρα
 - Στροφή του ενδιαφέροντος στις συμβατικές σχέσεις
 - Στροφή του ενδιαφέροντος στην διαχείριση και στην αποτελεσματικότητα της παρέμβασης
- Αν υπερισχύουν τα ποιοτικά κριτήρια η τάση συγκλίνει υπέρ της δημόσιας διαχείρισης
- Αν υπερισχύουν τα ποσοτικά κριτήρια η τάση είναι υπέρ της ιδιωτικής διαχείρισης

Συμπεράσματα

- Από την αξιοκρατική άποψη στην αποτελεσματική διαχείριση το ερώτημα παραμένει υπέρ η κατά την δημόσια διαχείρισης
- Η ανάπτυξη αποτελεσματικών συμβατικών δεσμεύσεων των ιεραρχιών και μηχανισμών πλειοδοτικής παραχώρησης δικαιωμάτων επέτρεψε την κατάτμηση των συνολικών δικαιωμάτων και την ανάπτυξη ιδιωτικής διαχείρισης στη παροχή δημοσίων αγαθών.
- Θέμα που εξετάζουμε πλέον είναι η ικανότητα του δημοσίου να περιγράψει και να συντηρεί ανταγωνιστικές δυνάμεις στις αγορές
- Θέμα που αξιολογούμε αφορά την αξιολόγηση της διαχείρισης δικαιωμάτων παραγωγής χωρίς εισοδηματικούς περιορισμούς

Εμπειρικά Αποτελέσματα

- Μελέτη και συλλογή των εμπειρικών αποτελεσμάτων από τους Megginson and Netter JEL
- Κυρίως εμπειρικό το ερώτημα
 - Αξιολόγηση σε επίπεδο αναδιανομής πλεονασμάτων καταναλωτή και παραγωγού
 - Αξιολόγηση σε επίπεδο διαχειριστικής αποτελεσματικότητας των πόρων
 - Αξιολόγηση στην έκταση της διάκρισης των τιμών
- Αδυναμία σύγκρισης εκ των προτέρων άρα επιστροφή στο ερώτημα της απορρύθμισης και της ιδιωτικοποίησης

Απορρύθμιση και Ιδιωτικοποιήσεις

- Πολιτική Λογική
 - Μείωση του κράτους
 - Αύξηση της αποτελεσματικότητας
 - Μείωση του δημόσιου δανεισμού
 - Μείωση της παρεμβατικής ισχύος των συνδικάτων
 - Διεύρυνση της διαχειριστικής διασποράς και δημοκρατική διάχυση

Ιδιωτικοποιήσεις

- Η μορφολογία των εφαρμογών που ασκήθηκαν στην πράξη τα τελευταία τριάντα χρόνια ομαδοποιείται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:
 - Ως προς τον τύπο της ιδιωτικοποίησης :
 1. Ιδιωτικοποίηση ανταγωνιστικών ή προβληματικών εταιρειών.
 2. Ιδιωτικοποίηση μονοπωλίων.
 3. Ιδιωτικοποίηση συμβατικών σχέσεων (δρόμοι, προμήθειες κ.α.).
 - Ως προς την ανάλυση της σχέσης ανταλλαγής μεταξύ δημόσιας και ρυθμιζόμενης δημόσιας επιχείρησης (δεν δεχόμαστε εξωγενή προτίμηση υπέρ της μίας ή της άλλης μορφής).

Ιδιωτικοποιήσεις (2)

Οι ενδογενείς αδυναμίες που αναλαμβάνονται είναι:

Το γεγονός ότι τα στελέχη των ρυθμιζόμενων επιχειρήσεων ελέγχονται από δύο φορείς, τους ιδιοκτήτες και τις ρυθμιστικές αρχές, δημιουργεί ένα περιβάλλον κινήτρων και προσόδων διαφορετικών από εκείνων της ιεραρχημένης δομής του ενός «αφέντη».

Ότι η απόκλιση από την στόχευση της χρήσης των πόρων σε δραστηριότητες που δεν στοχεύσουν στην μεγιστοποίηση του κέρδους αναπτύσσει μη-αποτελεσματικές διαχειρίσεις των πόρων (μη-μεγιστοποίηση πλεονάσματος, μη βέλτιστη κατά Pareto διαχείριση κ.α.).

Κριτήρια αξιολόγησης Δημόσιας Επιχείρησης

ΠΗΓΗ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
Κεφαλαιαγορά	(α) Δεν υπάρχει αποτίμηση (β) Δεν υπάρχει κίνδυνος εξαγοράς	
Προυπολογισμός	(α) Δεν είναι δεσμευτικός (β) Δεν είναι ευέλικτος	Δεσμεύσεις δεν ισχύουν και για τις ιδιωτικές
Εργατική επένδυση	Τα στελέχη γνωρίζουν την μορφή της επένδυσης (δεν κλείνει η εταιρεία).	
Ανυπαρξία συγκεκριμένων στόχων	(α) Αλλαγή στελεχών (β) Αλλαγή κυβερνήσεων	Επειδή τα ίδια μπορούν να ισχύουν και για τις ρυθμιζόμενες δεν αποτελεί ισχυρό επιχείρημα.
Ομάδες πίεσης Κοινωνική ευημερία	Οι κυβερνήσεις επηρεάζονται	Αποτελεί το βασικότερο πλεονέκτημα των Δημόσιων επιχειρήσεων καθώς μπορούμε να αποκλίνουμε από την μεγιστοποίηση του κέρδους.
Κεντρικός έλεγχος		Αποτρέπονται τα προβλήματα της λογοδοσίας σε «δύο αφέντες».

Βασικό Υπόδειγμα Συγκριτικής αξιολόγησης I

- Κοινά στοιχεία
- Η κυβέρνηση έχει σαν στόχο την πραγματοποίηση ενός σχεδίου με κοινωνική αξία (S).
- Η επιχείρηση (μονοπώλιο) παράγει το έργο με:
- $C = \beta - e$
- $\beta \in (\underline{\beta}, \infty)$ η αποτελεσματικότητα της επιχείρησης
- $e = \eta$ προσπάθεια του διαχειριστή $\psi(e)$.
- Το στέλεχος εκτός από την προσπάθεια του, που θα αμειψτεί, προσδίδει και μια επένδυση στην όλη διαδικασία που δεν μπορεί να αποτιμηθεί
- $e \in \{0, 1\}$
- $e = 0$ (δεν έχει αποτέλεσμα)
- $e = 1$ (έχει δύο επιπτώσεις)
- Εάν χρησιμοποιηθεί για εσωτερική χρήση δίνει μη νομισματικά αποτελέσματα στους ιδιοκτήτες $D > I$ (π.χ. φήμη, goodwill κ.α.).
- Εάν χρησιμοποιηθεί για εξωτερική χρήση δίνει ιδιωτικά οφέλη $D' > D$ και 0 στους εσωτερικούς.
- Το αποτέλεσμα D, D' αποτελεί ένα είδος επένδυσης που δεν μπορεί να εξακριβωθεί και δεν μπορεί να πουληθεί (αποτελεί στοιχείο που επηρεάζει την αποτίμηση της εταιρείας π.χ. Εθνικός Αερομεταφορέας).

Βασικό Υπόδειγμα Συγκριτικής αξιολόγησης II

- Δομή δημόσιας ιδιοκτησίας
- Η συνάρτηση χρησιμότητας του διαχειριστή είναι
- $U = t - \psi(e)$ όπου $t = t(c)$ το κίνητρο βασισμένο στο κόστος
- Η συνάρτηση ευημερίας της Κυβέρνησης όταν διαθέτει την ιδιοκτησία της επιχείρησης είναι :
- $W = S - (1+\lambda)(t + c) + U$
- όπου $t + c =$ το συνολικό κόστος παραγωγής

Βασικό Υπόδειγμα Συγκριτικής αξιολόγησης III

- Δομή Ρυθμιζόμενης Επιχείρησης Ιδιωτικής Ιδιοκτησίας
- Υποθέτουμε ότι η κυβέρνηση ορίζει την τιμή (p).
- Υποθέτουμε ότι η κυβέρνηση ρυθμίζει την επιχείρηση ως προς την εκτέλεση του έργου και ο ιδιοκτήτης δίνει ένα κίνητρο στον διαχειριστή.
- Υποθέτουμε ότι ο φορολογικός συντελεστής των κερδών $\Gamma > 1$ προσδιορίζεται μαζί με την τιμή.
- Υποθέτουμε ότι (ω) είναι η αμοιβή (μαζί με τις αποδόσεις κινήτρων) του στελέχους.
- Υποθέτουμε ότι η κυβέρνηση γνωρίζει και ελέγχει αποτελεσματικά το (C) αλλά όχι το (ω), καθώς σε μια επιχείρηση με πολλά προϊόντα αυτό δεν μπορεί να ελεγχθεί λογιστικά.
- Υποθέτουμε ότι η κυβέρνηση μπορεί να κάνει μια επιδότηση στην επιχείρηση για να καλύψει μέρος των κερδών ή των αποδόσεων που θεωρεί σκόπιμο να ισχύουν (π.χ. Rate of Return Regulation).

Βασικό Υπόδειγμα Συγκριτικής αξιολόγησης

- Η σχέση αυτή είναι $z(c)$ με $z' < 0$
- Υπό τις συνθήκες αυτές η αντικειμενική συνάρτηση της κυβέρνησης προσδιορίζεται ως:
- $W = S - (1 + \lambda) [z + c - \Gamma(z - \omega)] + (1 - \Gamma)(z - \omega) + \Lambda p$
- όπου βέβαια $U = \omega - \psi(e) + \Delta$
- Υπό συνθήκες Δημόσιας ιδιοκτησίας η συνάρτηση χρησιμότητας του διαχειριστή είναι:
- $U = t - \psi(e) = t - \psi(\beta - c)$
- Υπό συνθήκες Ιδιωτικής ιδιοκτησίας το Δημόσιο δίνει ένα κίνητρο στον ιδιοκτήτη $z(c)$ και εκείνος μεταφέρει ένα μέρος στον διαχειριστή
- $\omega(c) = z(c) - \Gamma(c)$. Στην περίπτωση αυτή ο διαχειριστής λειτουργεί μεγιστοποιώντας σε ατομικό επίπεδο την συνάρτηση χρησιμότητας
- $U(\beta) = \omega\{c(\beta) + \Delta - \psi[e(\beta)]\}$
- Άρα η κυβέρνηση προσφέρει στον ιδιοκτήτη της επιχείρησης $z(c)$, ο οποίος τον θεωρεί δεδομένο και μεγιστοποιεί προσδοκώμενα κέρδη υπό τον περιορισμό του μηχανισμού κινήτρων που επιβάλλει στον manager της εταιρείας του.

Βασικό Υπόδειγμα Συγκριτικής αξιολόγησης

- Διαφορετικά:
- Η Κυβέρνηση διαλέγει $z(c)$ ώστε να μεγιστοποιεί κοινωνική ευημερία με την προϋπόθεση ότι μπορεί και να μην βρίσκει επιχείρηση να εκτελέσει το έργο.
- Η επιχείρηση μεγιστοποιεί κέρδη με τον περιορισμό του μηχανισμού κινήτρων του manager.
- Ο manager μεγιστοποιεί $\omega(c)$ τα οφέλη από την επένδυση Δ και την δυσαρέσκεια του $\psi(e)$ δηλαδή : $U(\beta)$
- Η συγκεκριμένη ανάλυση και σύγκριση των δύο υποδειγμάτων καθώς αναλύει το πρόβλημα της ιδιωτικοποίησης ως ένα πρόβλημα κάθετης ενοποίησης με έναν παραγωγό (δηλ. κράτος) και με έναν καταναλωτή (δηλ. manager) με την παρουσία όμως ενός ενδιάμεσου (δηλ. ιδιοκτήτης) προσομοιάζει στην ανάλυση με την δομή του προβλήματος της Βιομηχανικής Οικονομικής με διπλή οριακή τιμολόγηση (double marginalization) υπό συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης.

Θεωρητικό συμπέρασμα

- Η συγκεκριμένη ανάλυση και σύγκριση των δύο υποδειγμάτων αναλύει το πρόβλημα της ιδιωτικοποίησης ως ένα πρόβλημα κάθετης ενοποίησης με έναν παραγωγό (δηλ. κράτος) και με έναν καταναλωτή (δηλ. manager) με την παρουσία όμως ενός ενδιάμεσου (δηλ. ιδιοκτήτης) προσομοιάζει στην ανάλυση με την δομή του προβλήματος της Βιομηχανικής Οικονομικής με διπλή οριακή τιμολόγηση (double marginalization) υπό συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης.
- Δεχόμαστε ότι υπάρχει αυστηρή ιεραρχία και προσπαθούμε από την του κατώτερου επιπέδου να προσδιορίσουμε την συμπεριφορά του μονοπωλητή (δηλ. κράτος).
- Τα βασικά συμπεράσματα αυτής της ανάγκης είναι :
- Η προσπάθεια του manager (e) είναι στο επίπεδο χαμηλότερη στην ιδιωτική ρυθμιζόμενη έναντι της δημόσιας διαχείρισης. Η ερμηνεία είναι τυπική αφού και στο υπόδειγμα της κάθετης ενοποίησης ένα τμήμα του οφέλους από τον καταναλωτή παραμένει στον ενδιάμεσο. Άρα η συγκεκριμένη επιλογή υφίσταται τα μειονεκτήματα της σύγκρουσης ενδιαφερόντων μεταξύ ιδιοκτήτη και manager.
- Οι managers των ρυθμιζόμενων επιχειρήσεων επενδύουν περισσότερο σε μη συμβατικά οριζόμενες επιλογές προσδοκώντας μεγαλύτερα οφέλη λόγω της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση (μεγαλύτερη εκμετάλλευση της προσόδου). Αντίθετα αυτό δεν δικαιολογείται για τα στελέχη των Δημοσίων γιατί συμβατικά πιέζονται να εξυπηρετήσουν κοινωνικούς στόχους.

Τέλος

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση 0.1 διαθέσιμη [εδώ](#).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Νικόλαος Χαριτάκης 2015. Νικόλαος Χαριτάκης. «Βιομηχανική Οργάνωση II : Θεωρίες Κρατικής Παρέμβασης & Ανταγωνισμού. Αγορές και κριτήρια κρατικής παρέμβασης. Δημόσιες επιχειρήσεις». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECON100>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

